

Mål C-609/19**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

13 augusti 2019

Domstol som begär förhandsavgörande:

Tribunal d'instance de Lagny-sur-Marne (Frankrike)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

2 augusti 2019

Kärande:

BNP Paribas Personal Finance SA

Svarande:

VE

I. Sammanfattning av tvisten

- 1 Den 10 mars 2009 förvärvade VE och hans maka en fast egendom och tecknade ett bolån hos bolaget BNP Paribas Personal Finance (nedan kallat BNP Paribas eller långivaren) på ett belopp på 143 421,53 euro, vilket medförde en skuld på 216 566,51 schweiziska franc (CHF).
Med anledning av att betalning inte hade skett, beslutades att avtalet skulle sägas upp i förtid.
- 2 Den 16 januari 2015 beslutades genom domstolsbeslut att egendomen skulle genomgå tvångsförsäljning. Den 20 mars 2015 värderades egendomen till 55 000 euro.
- 3 Den 12 januari 2017 ansökte BNP Paribas om tillstånd att utmäta den lön som VE (nedan kallad låntagaren eller konsumenten) erhö.

II. Parternas argument och yrkanden

1. BNP Paribas

- 4 BNP Paribas har bland annat yrkat att den hänskjutande domstolen ska
- fastställa att fordran uppgår till ett sammanlagt belopp på 192 268,73 euro enligt beräkningen från den 21 februari 2019,
 - bevilja utmätning av VE:s lön, och
 - avvisa VE:s yrkande om ogiltigförklaring av lånet på grund av vilseledande affärsmetoder, eller ogilla yrkandet.

i andra hand:

- avvisa de yrkanden som VE har framställt på grundval av oskäliga avtalsvillkor, och
- slå fast att avtalsvillkoret om bokföringsvalutan angiven i schweiziska francs i lånet inte omfattas av tillämpningsområdet för oskäliga avtalsvillkor, eftersom villkoret definierar avtalets huvudföremål och är klart och begripligt formulerat.

i tredje hand:

- slå fast att avtalsvillkoret om bokföringsvalutan angiven i schweiziska francs i lånet inte är oskäligt, eftersom det inte medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter, och
 - slå fast att de yrkanden som VE har framställt på grundval av oskäliga avtalsvillkor saknar grund.
- 5 BNP Paribas har hävdats att VE har informerats om att han kunde drabbas av växelkursens förändringar och om dess följder för avbetalningen på lånet. BNP Paribas anser därmed att det inte finns något oskäligt avtalsvillkor i avtalet.

2. VE

- 6 VE har bland annat yrkat att den hänskjutande domstolen ska
- hänskjuta en rad tolkningsfrågan till EU-domstolen, och
 - ogiltigförklara avtalet HELVETIMMO som han har ingått,

i andra hand:

- kontrollera huruvida följande villkor är oskäliga: ”Beskrivning av er kredit” (klausul 1), ”Finansiering av er kredit” (klausul 2), ”öppnande av ett internt konto i euro och ett internt konto i schweiziska francs för förvaltning av er kredit” (klausul 3), ”Valutaväxling” (klausul nr 4), ”Återbetalning av er kredit” (klausul 5), ”Tillval gällande ändring av bokföringsvalutan” (klausul nr 6), ”klausul om erkännande av information beträffande handlingen om godtagande av krediten” (klausul nr 7), ”Återbetalning av er kredit” (klausul nr 8), ”Amortering på kapitalet” (klausul 9).
- slå fast att samtliga klausuler från nr 1 till 9 ska betraktas som om de inte ingår i avtalet och att de inte ska tillämpas,
- omklassificera kontrakten HELVET IMMO och INVEST IMMO till avtal i euro med fast ränta sedan de slöts, välja en fast växelkurs på 1 euro mot 1,50 schweiziska franc och räkna om det belopp som återstår att betala.

i tredje hand:

- ogiltigförklara avtalet om det underförstådda avtalsvillkoret om indexreglering anses omfattas av det omtvistade avtalets huvudföremål.
- 7 VE har hävdats att det omtvistade lånet innebär en obegränsad valutarisk, att avtalet inte nämner något om valutarisken och inte innehåller ordet ”valutarisk”. VE har angett att han inte gavs de räkneexempel som gör det möjligt att lämna information till låntagarna, trots att lånet erbjöds under en period då långivaren förväntade sig stora förändringar av växelkursen.
- 8 VE yrkar följaktligen att flera tolkningsfrågor ska hänskjutas till Europeiska unionens domstol, bland annat för att bedöma om praxis från Cour de cassation (Frankrike) är förenlig med bestämmelserna i rådets direktiv av den 15 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169). VE har i första hand yrkat att lånet ska ogiltigförklaras med anledning av vad han anser är en vilseledande affärsmetod. Han har i andra hand hävdats att fordringsbeloppet ska sättas ned på grund av att avtalsvillkoret om den underförstådda indexregleringen, avtalsvillkoret om bokföringsvaluta och betalningsvalutan, den omständigheten att det inte anges något om ”valutarisken”, avtalsvillkoret om amortering och avtalsvillkoret om köption är oskäliga.

III Avtalet och tillämpliga bestämmelser

1. *Det omtvistade lånet*

- 9 Enligt det omtvistade avtalet beviljar långgivaren ett lån med en fast räntesats i schweiziska franc. Lånet betalas av med betalningar i euro, men dessa månatliga avbetalningar omvandlas till schweiziska franc för att betala ränta och amortera kapitalbeloppet på ett konto i schweiziska franc.
- 10 I erbjudandet preciseras det att om växelkursutvecklingen innebär att konsumentens kostnader för lånet höjs, ska den månatliga avbetalningen i första hand räknas av på räntan och krediten förlängs med fem år. Följande anges även: ”Betalningsbeloppet i euro förblir oförändrat men kreditens varaktighet kommer att förlängas. Om det bibehållna beloppet i euro dock inte gör det möjligt att betala hela det återstående beloppet under den resterande tid som först utökats med fem år, ska betalningarna i euro således höjas.”
- 11 I förevarande fall lånade VE ett belopp på 143 421,53 euro, som motsvarar 216 566,51 schweiziska franc. Efter försäljningen av egendomen, vars pris hade räknats av på det återstående kapitalet, ansökte långgivaren om att VE:s lön skulle utmätas för beloppet på 192 268,73 euro.

2. *Unionsrätt*

- 12 Den hänskjutande domstolen anser att den tillämpliga unionsrättsakten är direktiv 93/13, särskilt artiklarna 3 och 4.
- 13 Av generaladvokaten Wahls förslag till avgörande i målet Kásler och Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:85, punkt 91 och 2 i förslaget till avgörande) framgår följande: ”*Prövningen av huruvida avtalsvillkoren är klart och begripligt formulerade ska innefatta ett beaktande av samtliga omständigheter i det aktuella fallet, i synnerhet den information som konsumenten har erhållit vid ingåendet av avtalet. Utöver strikt formella och språkliga aspekter ska prövningen även omfatta en noggrann bedömning av villkorens ekonomiska konsekvenser och de samband som kan finnas mellan dem.*”
- 14 I domen av den 20 september 2017, Andriciuc m.fl. (C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 51 och punkt 2 i domslutet), slog EU-domstolen fast att för att ett avtalsvillkor som är jämförbart med det som är aktuellt i tvisten ska vara klart och begripligt formulerat förutsattes det att villkoret ”*måste ha förståtts av konsumenten både i formell och grammatisk mening och med avseende på dess konkreta räckvidd i så måtto att en normalt informerad och skäligen uppmärksam och medveten genomsnittskonsument inte endast kan förstå möjligheten att den utländska valuta som låneavtalet hade ingåtts i kan komma att öka eller minska i värde, utan även bedöma de potentiellt omfattande ekonomiska konsekvenserna av detta villkor för hans eller hennes finansiella förpliktelser. Det ankommer på den nationella domstolen att göra den nödvändiga prövningen därav.*”

- 15 EU-domstolen erinrade om att *”konsumenten befinner sig i underläge i förhållande till näringsidkaren, framför allt i fråga om tillgång till information, varför det krav på att avtalsvillkoren ska vara klart och begripligt formulerade, och följaktligen tydliga, som direktivet föreskriver ska tolkas extensivt”* (dom av den 20 september 2017, Andriuciu m.fl. (C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 44 och där angiven rättspraxis). I punkt 46 i samma dom har EU-domstolen preciserat att denna fråga ska prövas av den hänskjutande domstolen.
- 16 EU-domstolen slog även fast att *”ett kreditavtalsvillkor ... vars följd är att hela valutarisken överförs till låntagaren och som inte är tydligt formulerat, så att låntagaren inte på grundval av klara och begripliga kriterier kan bedöma de ekonomiska följderna av avtalet, kan anses vara oskäligt av den nationella domstolen”* (beslut av den 22 februari 2018, Lupean, C-119/17, ej publicerat, EU:C:2018:103, punkt 31 och punkt 2 i domslutet).
- 17 Slutligen har EU-domstolen i domen av den 20 september 2018, OTP Bank och OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750) slagit fast följande: *”Artikel 4.2 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att kravet på att avtalsvillkor ska vara klart och begripligt formulerade innebär att kreditinstituten ska låta låntagarna ta del av information som gör att de kan ta välgrundade och försiktiga beslut. Detta krav innebär att ett avtalsvillkor om valutarisken ska kunna vara begripligt för konsumenten såväl i formellt som i grammatiskt avseende men även vad avser det konkreta innehållet, på så sätt att en normalt informerad och skäligen uppmärksam och medveten genomsnittskonsument inte bara kan bli medveten om att den nationella valutan kan komma att förlora i värde i förhållande till den utländska valuta som anges i låneavtalet, utan även utvärdera vilka ekonomiska konsekvenser, potentiellt betydande sådana, som ett sådant avtalsvillkor kan få för konsumentens ekonomiska förpliktelser”* (punkt 78 och punkt 3 i domslutet). EU-domstolen preciserade följande i samma dom: *”Artikel 4 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att prövningen av om avtalsvillkoren är klart och begripligt formulerade ska göras med beaktande av alla vid tiden för avtalets ingående föreliggande omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt med beaktande av alla övriga avtalsvillkor”* (punkt 83 och punkt 4 i domslutet). Slutligen tillade EU-domstolen att det ankom på den nationella domstolen att ex officio pröva om ett avtalsvillkor eventuellt är oskäligt (punkt 91 och punkt 5 i domslutet).

3. Nationell rätt

- 18 Den hänskjutande domstolen ska i förevarande fall fatta beslut om utmätning av lön. Den har i detta avseende samma behörighet som en domstol som prövar en ansökan om verkställighet och ska således fastställa om fordran är välgrundad och dess belopp.
- 19 Artikel L. 132–1 i code de la consommation (konsumentlagen), nu artikel L. 212–1 i samma lag, införlivar direktiv 93/13 med fransk rätt. Bestämmelsen har följande lydelse:

”Villkor i avtal som ingås mellan näringsidkare å ena sidan och icke näringsdrivande eller konsumenter å andra sidan ska anses vara oskäligen om de har till syfte eller verkan att till nackdel för den icke näringsdrivande eller konsumenten skapa en betydande obalans mellan parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet.

I dekret från Conseil d’État ... fastställs en förteckning över avtalsvillkor som anses vara oskäligen. Vid tvister som rör ett avtal som innehåller ett sådant villkor ska näringsidkaren styrka att det omtvistade villkoret inte är oskäligen.

Genom dekret som antagits under samma förutsättningar fastställs vilka typer av avtalsvillkor som, mot bakgrund hur allvarligt de skadar balansen i avtalet, obestriddigt ska betraktas som oskäligen i den mening som avses i första stycket.

Dessa bestämmelser är tillämpligen oavsett avtalets form eller underlag. Detta gäller bland annat för beställningssedlar, fakturor, garantibevis, följesedlar eller biljetter som innehåller avtalsvillkor som både är fritt framförhandlande eller icke framförhandlade eller hänvisar till på förhand upprättade allmänna villkor.

Utan att det påverkar de tolkningsregler som föreskrivs i artiklarna 1156–1161, 1163 och 1164, ska det bedömas om ett villkor är oskäligen med hänsyn tagen, vid tiden för avtalets ingående, till alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt till alla övriga villkor i avtalet. Avtalet ska även bedömas mot bakgrund av villkoren i ett annat avtal om ingåendet eller verkställigheten av dessa två avtal är beroende av varandra i rättsligt hänseende.

Oskäligen avtalsvillkor ska inte anses ingå i avtalet.

Bedömningen av huruvida ett villkor är oskäligen i den mening som avses i första stycket ska inte avse vare sig beskrivningen av avtalets huvudföremål eller förhållandet mellan pris och ersättning för den sålda varan eller den tjänst som erbjuds, i den mån dessa villkor är klart och begripligen formulerade.

Avtalet är fortsatt tillämpligen vad gäller de andra bestämmelserna än de som har ansetts vara oskäligen om avtalet kan bestå utan dessa avtalsvillkor.

Bestämmelserna i denna artikel utgör tvingande rätt.”

- 20 Näst sista stycket i texten införlivar artikel 4.2 i direktiv 93/13 och utgör grunden för den relevanta nationella rättspraxisen.
- 21 Enligt Cour de cassation ska inte avtalsvillkor som beskriver avtalets huvudföremål anses vara oskäligen, i den mån dessa villkor är klart och begripligen formulerade (fast rättspraxis).
- 22 I två mål som gällde ett lån som kan jämföras med det omtvistade lånet erinrade Cour de cassation, år 2017, om att det ankom på den domstol som prövade målet i sak att ex officio pröva om det fanns en betydande obalans.

- 23 År 2018 fann Cour de cassation i ett mål som gällde ett lån som kan jämföras med det omtvistade lånet att ett avtalsvillkor som föreskrev ”att den månatliga betalningen [skulle] omvandlas till schweiziska franc efter betalning av kostnaderna för krediten [definierade] avtalets huvudföremål”. Cour de cassation fann även att villkoret var klart och begripligt formulerat av följande skäl: ”Lånet avbetalas genom att de fastställda betalningarna i euro omvandlas, ... en sådan omvandling sker enligt en växlingskurs som både kan öka och sjunka, ..., förändringarna kan medföra att avbetalningstiden för lånet förkortas eller förlängs och i förekommande fall förändras det totala belopp som ska återbetalas.”
- 24 Genom femton avgöranden av den 20 februari 2019 godkände Cour de cassation (Högsta domstolen) domar i andra instans genom vilka lånet Helvet Immo ansågs definiera avtalets huvudföremål, med beaktande av att ”växelrisken med dessa typer av lån [påverkade] återbetalningen av krediten”. I dessa mål hade det i de domar som hade överklagats utförligt redogjorts för Helvet Immos lånemekanismer, som det erinrades om i punkt III.1 i detta beslut, och det ansågs att ”det tydligt i avtalet [angavs] hur mekanismen för att omvandla den utländska valutan konkret fungerade” och att villkoret i detta avseende var klart och begripligt. I dessa avgöranden hänvisas uttryckligen till EU-domstolens dom av den 20 september 2018, OTP Bank och OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750).
- 25 I vissa av de sistnämnda avgörandena hänvisas det till en ”sammanfattning av räkneexempel på hur förändringar i växelkursen påverkar återbetalningsplanen”, utan att avsaknaden av eller förekomsten av denna faktiska omständighet påverkar avgörandet. Generaladvokaten föreslog i sitt förslag till avgörande att välja om denna uppgift, som för övrigt krävs enligt senare lagstiftning (artikel L. 312–8 i konsumentlagen, nu artikel L. 313–25 i samma lag), skulle vara med eller inte för att bedöma huruvida de omtvistade villkoren var klara och begripliga.

IV. Motivering till begäran om förhandsavgörande

1. Avtalets huvudföremålet

- 26 Det omtvistade avtalet innehåller flera villkor som har beskrivits så att de ingår i en mekanism för att omvandla valuta, vars följd är att integrera växelrisken i konsumentens månatliga betalningar. De månatliga betalningarna i euro uppgår till ett fast belopp. Om växelkursen förändras ska ett mindre belopp återbetalas i schweiziska franc än det belopp som angavs till konsumenten när lånet tecknades. Detta belopp ska i första hand avräknas från räntan.
- 27 Detta avtal är således ett lån i utländsk valuta och återbetalbar i nationell valuta och det har inte varit föremål för individuell förhandling. Enligt den gällande unionsrätten, som har införlivats med nationell rätt, omfattas den aktuella mekanismen av avtalets huvudföremål.

- 28 De omtvistade villkoren avser reglerna för avräkning av betalningarna på räntan, hur konton i schweiziska franc fungerar, bokföringsvalutan och, i euro, betalningsvalutan, och förlängning av lånetiden. Härav följer att i händelse av en ogynnsam utveckling av växelkursen är konsumenten skyldig att betala ett kapitalbelopp i euro som är högre än det belopp som har lånats och att dess månatliga avbetalningar nästan uteslutande betalar räntan, samtidigt som det återstående kapitalet endast minskar i begränsad mån.
- 29 Den hänskjutande domstolen undrar således vilket utrymme för skönsässig bedömning den förfogar över när det gäller dessa villkor: Ska villkoren anses som en odelbar helhet som utgör avtalets huvudföremål och som därmed inte kan anses vara oskäligen, förutsatt att de är klart och begripligt formulerade? Ska det tvärtom medges att dessa villkor individuellt sett kan betraktas som oskäligen, med undantag, som redan föreskrivs i rättspraxis, för villkor som föreskriver att återbetalningen ska ske i utländsk valuta?

2. Huruvida låntagarens kännedom om det förutsägbara ekonomiska sammanhanget kan vara en faktor i bedömning av om villkoret är klart och begripligt

- 30 Det framgår att låntagaren erhöll ett stort antal uppgifter innan lånet tecknades. Det framgår av handlingarna i målet att i uppgifterna framhölls den stabila växelkursen mellan euro och schweiziska franc. Konsumenten kunde således anse att risken med hans åtagande var knuten till andra faktorer som långivaren även upplyst om, såsom kostnaden för valutaväxling eller den fasta räntesatsen.
- 31 I krediterbudandet beskrivs utförligt en mekanism enligt vilken de månatliga avbetalningarna i euro betalar av ett lån i schweiziska franc. Växelrisken är en följd av kombinationen av olika avtalsvillkor. VE understryker att uttrycket ”växelrisk” inte användes i erbjudandet.
- 32 Det framgår av de handlingar som ingetts i målet att vid perioder av marknadsturbulens framstår vissa valutor, särskilt den schweiziska francen, som ”säkra placeringar” som skyddar de som innehar valutan mot svängningar som är specifika för detta sammanhang. Med beaktande av de handlingar som ingetts i målet kunde denna omständighet vara känd för långivaren vid tidpunkten för tecknandet, vilket är sannolikt med anledning av den kompetens och den ämneskunskap som långivaren besitter i egenskap av professionell långgivare.
- 33 Den nationella lagstiftningen och rättspraxis uppmanar domstolarna att beakta erbjudandet objektivt, utan hänsyn till ett sådant sammanhang, till exempel genom hänvisning till ett räkneexempel som visar vilka konsekvenser förändringar av växelkursen har på kostnaden för lånet, men utan att nödvändigtvis ställa krav på en sådan uppgift. I EU-domstolens rättspraxis hänvisas till begreppet tydlighet vid bedömningen av huruvida ett villkor som utgör en del av avtalets huvudföremål är klart och begripligt.

- 34 Den hänskjutande domstolen undrar således vad som är den konkreta innebörden av detta begrepp för en låntagare som inte har kännedom om vilka konsekvenser marknadsturbulens kan ha på förändringar av växelkursen och huruvida låntagaren borde vara informerad om den ytterligare risk som är förknippad med det ekonomiska sammanhang i vilket låntagaren tecknade lånet.
- 35 Indirekt uppkommer frågan om bedömningen av långgivarens goda tro, att dennes kompetens hade kunnat leda till en bedömning av den förväntade utvecklingen. VE har inkommit med ekonomiska prognoser som den schweiziska centralbanken gjorde före lånet och som VE idag anser var kända för långgivaren.

Tolkningsfrågor

- 36 Tribunal d'instance de Lagny-sur-Marne (Frankrike) hänskjuter följande frågor till Europeiska unionens domstol:
- 1) Ska artikel 4.2 i direktiv 93/13 tolkas så, att det huvudsakliga föremålet för ett lån i utländsk valuta och återbetalbart i den nationella valutan utgörs av avtalsvillkor – vilka inte kan beaktas separat – som föreskriver att lånet ska betalas av med fasta betalningar som i första hand ska räknas av mot räntan och att avtalstiden kan förlängas och betalningarna höjas för att betala det återstående beloppet, och detta belopp kan öka markant till följd av växelkursens förändringar?
 - 2) Ska artikel 3.1 i direktiv 93/13 tolkas så, att avtalsvillkor som föreskriver att fasta betalningar i första hand ska räknas av mot räntan och att avtalstiden kan förlängas och betalningarna höjas för att betala det återstående beloppet, vilket kan öka markant till följd av växelkursens förändringar, medför en betydande obalans i avtalsparternas rättigheter och skyldigheter, bland annat genom att de utsätter konsumenten för en oproportionerlig växelrisk?
 - 3) Ska artikel 4 i direktiv 93/13 tolkas så, att prövningen av om avtalsvillkor i ett låneavtal uttryckt i utländsk valuta och återbetalbar i nationell valuta är klara och begripliga ska göras med beaktande av det förutsägbara ekonomiska sammanhanget i samband med att avtalet ingicks, i förevarande fall de konsekvenser som de ekonomiska svårigheterna under åren 2007–2009 hade på växelkursens förändringar, med hänsyn till den professionella långgivarens sakkunskap och kännedom samt goda tro?
 - 4) Ska artikel 4 i direktiv 93/13 tolkas så, att frågan om avtalsvillkor i ett låneavtal uttryckt i utländsk valuta och återbetalbar i nationell valuta är klara och begripliga ska bedömas utifrån om långgivaren, som besitter sakkunskap och ämneskännedom som näringsidkare, endast ger konsumenten objektiv och abstrakt information, bland annat räkneexempel, utan hänsyn till om det ekonomiska sammanhanget kan påverka växelkursens svängningar?